

**REPUBLIKA E SHQIPËRISË
MINISTRIA E ARSIMIT DHE SHKENCËS
INSTITUTI I ZHVILLIMIT TË ARSIMIT**

**PROGRAM ORIENTUES
PËR PËRGATITJEN E PROVIMIT KOMBËTAR
TË MATURËS SHTETËRORE**

LËNDA:

**GJUHA ITALIANE
(Gjuha e huaj e parë)**

VITI MËSIMOR 2012 – 2013

1. UDHËZUES I PËRGJITHSHËM PËR PROGRAMIN E PROVIMIT KOMBËTAR TË MATURËS SHTETËRORE PËR LËNDËN E ITALISHTES DHE PËR PËRDORIMIN E TIJ NGA MËSUESIT

Programi orientues i provimit kombëtar të Maturës Shtetërore për gjuhën italiane përmban në mënyrë të përmbledhur sasinë e njohurive dhe shprehive të fituara gjatë gjithë procesit mësimor në këtë lëndë në tre vitet e gjimnazit si në aspektin tematik, ashtu edhe në aspektin gjuhësor e funksional. Mësimi i gjuhës italiane ndihmon në mënyrë të veçantë formimin e përgjithshëm të nxënësit, duke mundësuar pajisjen e tij me një mjet shprehës më tepër, me teknikat dhe metodologjinë e përshtatshme komunikative, që do t'i shërbejnë për t'u bërë pjesë e shkëmbimeve të shumëllojshme në situata të larmishme jetësore, si dhe me një mjet më shumë për të njohur botën dhe për të pasuruar dijet. Për hartimin e këtij programi orientues u morën parasysh korniza kurrikulare e gjuhëve të huaja, standardet e gjuhës së huaj në arsimin parauniversitar, programet e tre viteve të gjimnazit, si edhe tekstet me të cilat zhvillohet mësimi i gjuhës italiane në gjimnaz.

Synimet e programit

Me anë të këtij programi orientues synohet:

- të ndihmohen nxënësit maturantë në përgatitjen e provimit të gjuhës italiane si një lëndë bërthamë, si edhe mësuesit për të dhënë orientimet e duhura në punën përgatitore me nxënësit.
- të bëhet vlerësimi i njëkohshëm i dy përbërësve të aftësisë së komunikimit, të cilët përbëjnë dy konceptet bazë të kësaj aftësie: të kuptuarit dhe të shprehurit me shkrim.
- të jepen orientime për hartuesit e testeve të provimit kombëtar të Maturës Shtetërore për gjuhën italiane.
- të vlerësohen të kuptuarit dhe të shprehurit me anë të strukturave gjuhësore bazë, në aspektin e tyre morfologjik, sintaksor, leksikor dhe funksional.
- të aftësohen nxënësit maturantë për të përdorur njohuritë gjuhësore në mënyrë të pavarur, korrekte dhe në përputhje me situatat e larmishme të komunikimit.

Udhëzime praktike për përdorimin e programit

Mësuesit dhe nxënësit që do të përdorin këtë program duhet të kenë parasysh faktin që në provim nxënësit do të përballen me një tekst krejt të ri mbi të cilin do të punohet, por tematika, strukturat gramatikore, si edhe aktet e komunikimit do të jenë po ato që janë studiuar gjatë tre viteve.

Mësuesi do të kujdeset që nxënësit të përvetësojnë një sasi të gjerë e të konsiderueshme njohurish leksikore, që ngërthejnë në mënyrë përgjithësuese temat e përfshira në program. Kur flitet për tematikën (p.sh., jeta dhe vepra e personazheve të famshëm), nuk do të thotë që në provim do të punohet i njëjti tekst që ndodhet në njërin nga librat e tre viteve. Do të zgjidhet një tekst i ri me të njëjtën tematikë, mbi të cilën nxënësi duhet të jetë në gjendje të përgjigjet.

E njëjta praktikë duhet të ndiqet edhe për konceptet gramatikore. Mësuesi t'i përgatisë nxënësit që të jenë të aftë të zgjidhin ushtrime gramatikore në një kontekst të ri dhe në situata të ndryshme nga ato që janë paraqitur në librat e tre viteve, duke përdorur të mësuarit induktiv dhe deduktiv (duke dhënë shembuj praktikë për të përforcuar konceptin gramatikor të mësuar më parë dhe anasjelltas).

Aktet e komunikimit dhe funksionet gjuhësore do të jenë po ato që janë studiuar gjatë tre viteve, por të përdorura në mënyrë përgjithësuese në situata të larmishme nga të gjitha fushat e jetës.

Mësuesi duhet të përgatisë dhe të aftësojë nxënësit në të shprehurit me shkrim, me qëllim që ata:

- të lidhin fjalët në fjali, fjalitë në paragrafë dhe paragrafët në ese me një lidhje koherente;
- të përmbledhin me shkrim një përvojë personale, duke shprehur ndjenjat dhe reagimet e tyre në një tekst koherent dhe të argumentuar.

2. AFTËSITË DHE NJOHURITË QË DUHET TË ZOTËROJË NXËNËSI MATURANT PËR TË QENË I PËRGATITUR PËR PROVIMIN E MATURËS NË GJUHËN ITALIANE

Në provimin e Maturës Shtetërore, nxënësit do të vlerësohen për dy aftësitë gjuhësore:

2.1 Të kuptuarit me shkrim (leximi dhe kuptimi i një dokumenti të shkruar)

Vlerësimi i këtij komponenti do të bëhet mbi bazën e një teksti të panjohur, mbi të cilin do të ndërtohen ushtrime kuptimore.

Nxënësi të jetë në gjendje të lexojë dhe të kuptojë në mënyrë globale tekste për të gjetur informacionin e dëshiruar, për të mbledhur informacione nga pjesë të ndryshme të një teksti apo nga tekste të ndryshme për të përmbushur një detyrë të caktuar. Nxënësi duhet të kuptojë përshkrimin e ngjarjeve e ndjenjave, të zbulojë përfundimet kryesore të një teksti argumentues, të zbulojë skemën argumentuese të ndjekur për parashtrimin e një problemi, të zbulojë thelbin e një artikulli gazete të thjeshtë e të shkruar qartë, të kuptojë udhëzime, fletëpalosje, formularë, biografi etj.

Në një pjesë leximi, nxënësi të dallojë faktin nga opinioni, duke përdorur informacion të saktë, argumente dhe pikëpamje që të jenë koherente.

Është e rëndësishme që ai të dallojë informacionin thelbësor nga ai i parëndësishëm, duke vendosur kritere për gjykim, analizë dhe nxjerrje konkluzionesh rreth një çështjeje të caktuar.

Në mënyrë të përmbledhur, kjo aftësi përfshin:

- kuptimin global të tekstit;
- kuptimin përzgjedhës: gjetjen e informacioneve apo të dhënave specifike që kërkohen;
- përgjigjen e pyetjeve rreth përmbajtjes së tekstit;
- kuptimin e thelluar të tekstit: zbulimin e të pashprehurës, asaj që nënkuptohet apo qëndrimin e autorit;
- formimin e një kuptimi të përgjithshëm;
- marrjen dhe përzgjedhjen e informacionit të duhur brenda një teksti të caktuar;
- reflektimin mbi përmbajtjen e një teksti dhe vlerësimin se sa me vend janë disa elemente të informacionit;
- zhvillimin e aftësisë interpretuese, duke nxjerrë një përfundim logjik;
- gjetjen e një informacioni sinonim;
- zhvillimin e aftësisë interpretuese, duke bërë identifikimin dhe paraqitjen e elementeve provuese;
- reflektimin mbi përmbajtjen e një teksti, duke u bazuar mbi disa vlera dhe bindje për të dhënë një gjykim në lidhje me moralin e një historie;

- zgjidhjen e ushtrimeve leksikore dhe gramatikore rreth tekstit.

2.2 Të shprehurit me shkrim

Në provimin e Maturës, nxënësi të jetë në gjendje të prodhojë tekste të shkruara mbi një gamë të gjerë temash, duke i lidhur elementet në mënyrë lineare, të bëjë përshkrime të hollësishme mbi tema të njohura, të tregojë me shkrim përvojat e tij duke përshkruar ndjenjat dhe reagimet e tij, të përshkruajë një ngjarje, një udhëtim real apo imagjinar, të tregojë një histori, të shkruajë ese mbi tema të ndryshme, të shkruajë një letër personale apo zyrtare, të bëjë komentin e një filmi, të shkruajë një informacion, duke u nisur nga shënimet e marra etj.

Për vlerësimin e kësaj aftësie, nxënësi duhet të paraqesë një produkt të shkruar prej 150-200 fjalësh, në të cilin duhet të zhvillojë një temë mbi një çështje me interes të përgjithshëm, duke marrë shkas nga pjesa e panjohur ose që nuk ka lidhje me të.

- Të shprehurit me shkrim do të mbulojë një gamë të gjerë temash të njohura e komplekse, të cilat janë trajtuar gjatë mësimëve në tre vitet.
- Nxënësi të paraqesë një produkt të shkruar saktë nga ana gramatikore dhe sintaksore (letër zyrtare apo personale, paragrafë të lidhur në mënyrë logjike).
- Të lidhë në mënyrë koherente informacione nga burime të ndryshme.
- Të shprehë pikëpamjet e tij në formë të argumentuar.
- Të organizojë mirë përmbajtjen e punës me shkrim, duke qenë gjithnjë në koherencë me temën e dhënë.
- Të vendosë dhe të ruajë një këndvështrim të vetin dhe original për temën mbi të cilën do shkruajë.
- Të shkruajë paragrafë të plotë në të cilët të ketë detaje dhe informacione specifike për temën e dhënë.
- Të ruajë rendin e mendimeve në të gjithë pjesën e shkruar.
- Të përdorë tipe dhe gjatësi të ndryshme fjalish.
- Të përdorë saktësisht të gjitha kohët dhe mënyrat, duke i përshtatur sipas specifikave të gjuhës italiane.
- Të tregojë për organizimin e një feste, të flasë për karakterin dhe interesat e një personi.
- Të njohë dhe të përdorë saktë fjalët me shumë kuptime, sinonimet dhe antonimet.
- Të përdorë saktë parafjalët e thjeshta dhe të përbëra, duke bërë krahasimin dhe duke njohur ndryshimin nga ato të gjuhës shqipe.
- Të shpjegojë formimin e emrave të përbërë në italisht.
- Të njohë specifikat e shumësit të parregullt të emrave në italisht.
- Të përkthejë saktë nga shqipja në italisht dhe anasjelltas.

- Të formulojë urdhra, duke përdorur mënyrën urdhërore të drejtpërdrejtë ose indirekte.
- Të përdorë një leksik të pasur dhe të shkruajë saktë nga ana drejtshkrimore.

Njohuritë

Njohuritë kryesore leksikore që nxënësi ka marrë gjatë tre viteve të gjimnazit janë paraqitur përmes përmbajtjes tematike të këtij programi, e cila zhvillohet më poshtë e ndarë në fusha dhe nënfusha sipas tematikës së zhvilluar në gjimnaz. Në program paraqiten edhe elementet gramatikore të përmbledhura në materialin morfosintaksor, që është zhvilluar e përvetësuar gradualisht gjatë tre viteve të gjimnazit.

Shprehitë

Shprehitë kryesore që nxënësi ka fituar gjatë tre viteve të gjimnazit janë dhënë përmes akteve dhe funksioneve komunikative që përmban programi i gjimnazit, përmes të cilit nxënësi aftësohet t'i ripërdorë në situata të reja e të larmishme komunikimi.

Tipet e ushtrimeve të rekomanduara për çdo fushë

Të kuptuarit me shkrim (comprensione scritta)
<ul style="list-style-type: none"> • pyetje mbi përmbajtjen e tekstit, • ushtrime me plotësim të vendeve bosh, • ushtrime me përgjigje po/jo, • ushtrime të tipit e saktë/e pasaktë, • ushtrime me disa zgjedhje, • renditja e paragrafëve të ngatërruar, sipas lidhjes dhe rrjedhës logjike, • gjetja e një informacioni në një tekst, • gjetja e idesë kryesore të një teksti, • gjetja e një informacioni nga tekste të ndryshme etj.
Leksiku dhe gramatika (lessico e grammatica)
<ul style="list-style-type: none"> • ushtrime me zëvendësim, • ushtrime transformimi, • ushtrime me shumë zgjedhje, • ushtrime me plotësime vendesh bosh, • ushtrime me ndërtim fjalish,

<ul style="list-style-type: none"> • bashkim fjalësh me kuptimin, gjetje gabimesh, bashkim i funksionit me strukturën përkatëse, • gjetja e sinonimeve dhe antonimeve, • shprehja e të njëjtit kuptim me fjalë të tjera, parafrazime etj.
Të shkruarit
<ul style="list-style-type: none"> • të shprehurit në formë dialogu, • formulim pyetje/përgjigje, • plotësim frazash, • letër personale, • letër zyrtare, • mesazh, • radhitje paragrafësh sipas lidhjes logjike, • ese me pika referimi, • përmbledhje, koment, • tregim, koment etj.

Ndarja e peshës sipas fushave

FUSHAT	Përqindja
Të kuptuarit me shkrim	30%
Leksiku dhe gramatika	40%
Të shprehurit me shkrim	30%

3. PËRMBAJTJA E PROGRAMIT

Fushat tematike dhe leksiku

Kjo rubrikë e programit përfshin sferën tematike dhe leksikun, të cilat janë të zhvilluara në programin e gjimnazit. Ato reflektojnë ngushtësisht interesat dhe motivimin e nxënësve dhe zënë gjithë sferën e marrëdhënieve *familje-shoqëri-nxënës*, sferën publike dhe sferën profesionale, si edhe aspektin kulturor e qytetërimin.

Përmbajtja tematike e programit është mbështetur në programin e zhvilluar gjatë tre viteve të gjimnazit, por edhe në tekstet shkollore për gjuhën italiane. Tematika e parashikuar për provimin e Maturës përfshin temat bazë sipas kurrikulës dhe programeve, si edhe nëntemat që gjenden në tekstet e gjuhës italiane të gjimnazit.

Dati personal

- il corpo, l'igiene, l'aspetto fisico e morale, la salute
- abbigliamento
- diverse attività
- l'ambiente che ci circonda
- la famiglia
- l'abitazione
- cibi e bevande
- gli amici
- gli individui e la società
- la scuola
- tempo libero e sport
- natura ed ambiente
- denaro e spese
- ambienti pubblici
- viaggi e vacanze
- il cinema
- c mass-media
- conoscenza sul paese e l'interculturale
- il teatro
- le misure
- rapporti nello spazio
- rapporti nel tempo
- qualità personali
- qualità fisiche

Leksiku

Në bazë të tematikës, përzgjidhet dhe integrohet në të përmbajtja leksikore e domosdoshme, aktet gjuhësore, si dhe strukturat gramatikore që mundësojnë realizimin e kuptimit të teksteve të larmishme, po kështu dhe të shprehurit me shkrim për tema të larmishme të njohura. Nxënësi të zotërojë një repertor leksikor të mjaftueshëm për të përballuar me sukses kuptimin e dokumenteve në gjuhën italiane dhe për t'u shprehur lirshëm e saktë me shkrim.

Aktet dhe funksionet komunikative

Propozohen aktet dhe funksionet e mëposhtme, që do të shërbejnë si mjete orientuese për nxënësit, mësuesit dhe hartuesit e tezës së provimit:

- domandare e rispondere sulla salute
- informarsi e dare informazione
- descrivere una persona
- proporre, suggerire, consigliare
- accettare, invitare
- chiedere per ottenere e trattare
- chiedere un favore
- chiedere una opinione
- esprimere accordo e disaccordo
- esprimere dubbio o ipotesi
- chiedere aiuto a qualcuno
- esprimere rincrescimento o rammarico
- esprimere piacere e dispiacere
- descrivere qualcosa
- raccontare un fatto o una storia
- descrivere un evento
- dare giudizio
- saper concludere un brano o un racconto.

Elementet dhe strukturat gramatikore

Për një komunikim të saktë nga ana gramatikore si me gojë, ashtu edhe me shkrim, sugjerohen strukturat dhe çështjet gramatikore si më poshtë:

- articoli determinativi ed indeterminativi
- verbi delle tre coniugazioni
- il partitivo
- indicativo. tutti i tempi
- concordanza dei tempi del modo indicativo
- verbi irregolari al passato remoto
- preposizioni semplici e articolate
- i possessivi
- i possessivi con i nomi di parentela
- i pronomi diretti con i verbi modali
- i verbi riflessivi con i verbi modali
- espressioni e verbi impersonali
- pronomi doppi
- i pronomi doppi nei tempi composti
- pronomi relativi. tutti i tipi
- l'articolo partitivo ``di`` con termini di quantita`, misura e peso
- congiuntivo. tutti i tempi
- condizionale presente e passato
- concordanza dei tempi del congiuntivo e del condizionale
- gradi dell'aggettivo
- imperativo diretto
- imperativo indiretto
- imperativo con i pronomi
- periodo ipotetico di realta`
- periodo ipotetico di possibilita`
- periodo ipotetico di irrealta`
- discorso diretto e indiretto
- il periodo ipotetico nel discorso indiretto
- forma passiva
- modi indefiniti
- infinito presente e passato
- participio passato
- gerundio semplice e composto.